

munții apuseeni

SUMARUL:

CRISTIAN VALERIU	Moșii
AUREL MARIN	Uitare
C. GANE	Stegulețul
I. ȚOLESCU-VĂLENI	Poezii
V. OPRESCU SPINENI	Tematica poetică a lui „Sfarmă Piatră“
DANA NEGRESCU	Durere
CONST. VIRGIL GHEORGHIU	Mucenica
IORDACHE RĂDUCU	Sima
PETRE PASCU	Cântec de oer
C. PÂRLEA	Cântec de toamnă
PETRE PAULESCU	Haiducie
DIDONA VOICULESCU	Regret
ION CODREA	Epicureismul
I. POTOPIN	Lire sfărâmate

Cronica literară:

I. Ț. VĂLENI	Ion Șugariu: „Trecere prin alba poartă“ (Editura Pavel Suru).
------------------------	--

Cronica muzicală:

MIARED	Muzica românească factor de educație
------------------	--------------------------------------

Cronica mărunță:

V. O. S.	Sociologie Românească. — Revista Fundațiilor Regale. — Sfarmă Piatră — Vreamea — Adevărul Literar — R. Donic — Mircea Streinul — Petre Paulescu — Ion Șugariu.
I. Ț. V.	Literatura — Toamna — Luceafărul — Inoirea — Victor Papilian — Ion Chinezul — E. Ar. Zaharia etc.

ADRESA REDACȚIEI :

ION ȚOLESCU — VĂLENI
V. OPRESCU — SPINENI

ALBA-IULIA, STR. GH. COȘBUC No. 12.

munții

9

apuseni

MOTII

de

CRISTIAN VALERIU

I.

Vom încerca să desbatem în cele ce urmează ceva din problema Moșilor — un act din drama lor — contribuind pe cât ne stă în putință la elucidarea unor subiecte ce au făcut până acum să curgă adevărate valuri de cerneală, dar care încă nu și-au găsit o deslegare justă și omenească. Cine sunt Moșii și ce importanță prezintă ei pentru viitorul acestui neam, nu este nevoie să mai insistăm. Cari sunt meritele lor în trecutul nostru istoric așijderea, ele fiind în deobște cunoscute foarte bine. Dar dacă nu vom mai aminti acțiunile lor din trecut, vom desvălui multe din aspectele vieții pe care o duc azi și vom încerca să tragem unele concluzii necesare unei acțiuni de ansamblu. Cine se dezinteresează de soarta Moșilor, acela nu e Român. Amintirea recentului Congres al Astei dela Abrud — orașul cu adânci rezonanțe în istorie — ne îndreptățește la mari speranțe. Acolo au luat cuvântul oameni cunoscători ai problemei și desigur, vorbele vor fi urmate de fapte. Avem această credință și ne bazăm pe trecutul strălucit al bătrânei societăți ardelenice, care este mai în drept decât oricare alta, să-și dea contribuția pentru propășirea Moșilor. Revista aceasta a noastră, scoasă cu jertfe de idealști, va încerca să îmbrățișeze toate fețele problemei, căci ea trăește la poalele munților Apuseni în imediata vecinătate a obidișilor Moși. Durerile lor, vor găsi aici ecou neprecupețit și suflete care să înțeleagă perfect suferințele acestor autentici fii ai Dacilor. Condeele noastre sunt dogorite de jarul divin, care este dragostea de țară și ele vor rămânea astfel, până când mâna ce le ține va deveni inertă. Cunoaștem problema în fon-

dul ei, am cercetat-o la fața locului și-i închinăm toată puterea noastră de voință și muncă. Ce considărente ne împing spre aceasta? Nimic altceva decât răsplătirea unei vieți istorice, pe care Moșii au întruchipat-o din tată'n fiu. Se cuvine ca aici, unde inima Dacilor a fremătat sub fluturățile fagilor, să încolțească un nou crez nesperat poate de nimeni, dar necesar pentru crugul acestui popor românesc. Se cuvine ca aici, unde mizeria și moartea se rătutesc într'un dans sinistru, să răsară iar vâlvățiile unor zile însorite, cu zestre de belșug și sănătate. Se cuvine ca aici fața Moșului — Dac anonim și dârz — să fie plină de sănătate, iar nu galbenă ca foile de eucuruz sub toamnă. Se cuvine însfârșit, ca acest ținut apusean să freamăte de chiot românesc, nestăvilit, care să asvârle până la ceruri, tumultul valurilor oceanului Daco-latin. Gânduri bune sunt. Minte avem. Brațe așijderea. Guvernul Regal român a pornit deja o mare ofensivă în special în aceste regiuni, care ne îndreptățește la cele mai mari speranțe. Roadele ei nu vor întârzia să se arate. Este nevoie însă să se procedeze radical. Să se înceapă dela abecedar, de jos de tot, deacolo de unde încep toate lucrurile elementare. În primul rând, școală bună pentru Moși. Dați-le posibilitatea să învețe toți cartea. Am văzut sate (Buciumul este un exemplu) resfirate pe zeci de kilometri și nedispunând decât de o școală, aruncată poate la un capăt al comunei. Se înțelege dela sine că această școală nu este la îndemâna copilului, care mai ales iarna, prin vifornița de multeori spăimântătoare, nu va mai putea ajunge, chiar dacă ar voi, în clasa Domnului învățător.

Școli încăpătoare și cât mai dese pentru copiii Moșilor. Învățători avem destui și calea apostolatului, care acum nu le mai este barată de politică, va putea să-i atragă ca un miraj, către care tindeau gen rații întregi învățătorești dinainte de război. Cu școală făcută serios, copiii Moșilor vor putea să ajungă și altceva, decât cerșetori prin marile centre ale Ardealului. Nivelul cultural-intelectual în satele moșești, este foarte scăzut. Echip: le regale studentești trebuesc înmulțite aici cât mai mult. Cine sunt intelectualii din comunele munților Apuseni? Preotul și învățătorul. Dar numai aceștia nu sunt deajuns. Ceilalți funcționari ai comunei vor trebui să fie și ei bine selecționați.

Căci un lucru care n-a isbit atenția, a fost lipsa studenților și elevilor de curs secundar. În celelalte părți ale țării, în vechiul regat cel puțin, aceștia sunt destul de numeroși. Ei prin însăși prezența efectivă în comună din timpul vacanțelor, contribuie la formarea unei noi mentalități, a unui nou spirit folositor păturei noastre țărănești. În satele Moșilor, spunem că acest fenomen

este foarte rar. Lucrul este destul de trist. Dar el este dependent de o întreagă serie de împrejurări, dintre care viața economică se detașează cu profil major. Căci buna starea familiei, bună starea satului și prin aceasta, aceea a Statului, este în legătură cu fenomenul cultural, acesta din urmă fiind funcție de factorul economic. Această nouă derivată a ecuației moșești, vom încerca să o tratăm într'un număr viitor. Până atunci trebuie să accentuăm asupra următoarei premise: ridicarea culturală a comunelor din munții Apuseni, va aduce după sine o normalizare a vieții, o dără de lumină, spre marele pas al unei stări înfloritoare. Ne trebuesc deci în primul rând intelectuali buni în satele acestea, care să nu se gândească numai la interesul personal și noi zicem așa: să nu-l neglijeze nici pe acesta, dar el să se integreze până la o limită superioară în acela, înfinit mai mare, care este interesul neamului și al țării. Dacă nu se va înțelege acest lucru, oricâtă bunăvoință va avea stăpânirea, ea nu va putea să facă decât un lucru de suprafață, pe care nu l dorește nimeni.

CRISTIAN VALERIU

Uitare

*Au trecut ani ori poate
Toate au fost vis?
Am colindat păduri
Pe munți de cremene,
In liniștite toamne,
Pe adânci cărări, sub hățșuri sălbatece,
Pe povârnișuri.*

*In albă lumină târzile
Trece o străfulgerare,
O pală de vânt încet
Și nu ne mai uităm înapoi.
Drumul e prea lung pentru pașii
Greoi, desvâțați de urcușuri.
Vom ajunge și vom întârzia;
Va cădea toamnă grea.
Nu ne vom mai aminti de plecare.*

*Pleacă o pasăre. Cântă singur un greer,
Depart, imensa câmple. Un buclum s'aude,
Prietenii scumpi, prietenii de azi,
Când ne vom mai întâlni asemenea?
Va fi un secerat pe curând, pentru unul —
Apoi, pe rând, negrăbiți, oboșiți.*

*Ultând profunziunile pădurii de pe munte,
Ne vom culca, umili, la poale,
In uitarea copleșitoare.*

AUREL MARIN

STEGULEȚUL

DE
C. GANE

Zice V. A. Urechia într'una din frumoasele Legende Române, că încă din anul 1865 se svonise în Ardeal, că profitând de situația grea în care avea să intre Austria în război cu Prusia și cu Italia, Românii vor trece Carpații pentru a-și desrobi frații.

În 1866 Urechia, care venea prin Austria din Spania și mergea să-și vadă familia în Moldova la Tarcău, străbătu tot Ardealul dela Oradea Mare la Cheile Bicazului. Într'o zi, într'un sat „colo'n va'e" trase în gazdă la „părinchele popa", care-l primi creștinește, urându-i bun sosît și întrebându-l:

— „Domnul din Țeară?"

— „Sunt din România" îi răspunse Urechia.

— „No, că așa zicem noi: din Țeară.

Și apoi deodată părintele închise ușa, se uită pe fereastră în dreapta și în stânga, și apucând pe crumet de mâneacă, îl întrebă mai mult în șoapte:

— „Spune-mi, vin feciorii lui Vodă într'acoa? Urechia nu înțelese.

— „Feciorii lui Vodă? Dar părinte, Vodă al nostru e tânăr, neînsurat. Poate vrei să vorbești de feciorii lui Cuza. Dar nu mai este dânsul Domn... și-apoi, feciorii lui sunt micuți".

Iar popa de colo:

— „No, că știm noi că Domn este Măria Sa Carol I. Doară nu întreb eu de feciorii lui Vodă, ci de cătane. Așa, rogu-te, spune-mi, nu vin cătanele românești într'acoa?"

Lui V. A. Urechia, care a fost un iubitor de neam și de pământ, i se umplură ochii de lacrimi.

Cincizeci de ani mai târziu au mers feciorii lui Vodă într'acolo. Au stat din August până în Octomvrie 1916. Apoi s'au întors trecând din nou Carpații, fiindcă nu le venise nimeni într'ajutor: nici armamentul Franței, nici armatele Rușilor, după cum le fusese cuvântul.

Și Nemții după ei, cucerind pas cu pas din pământul țării, pe care-l apărau „feciorii lui Vodă" dându-și viețile pentru o credință.

1918, sfârșitul lui Noemvrie. După doi ani de ocupație inamică de la Severin până'n Mărășești, ocupație germană, bulgărească și turcească, într'o bună zi capitala se trezește în bubuitul tunului... vin Francezii dinspre Dunăre.

Zi înfrigurată, bucurii și nădejdi! Neamțul începe

să-și plece fruntea și Românul să și-o ridice. Se simte o enervare, o mișcare neobișnuită pe stradă, mișună prin mulțime patrule cu cască nemțească, trec camioane încărcate cu muniții și cu lăzi... pleacă Neamțul, pleacă... dar când?

A doua zi în zori tot Bucureștiul e în picioare. Calea Victoriei geme de lume. În fața Cercului Militar e o mare de oameni. Pe terasa de sus sunt două gherete vâpsite în *schwartz-weiss-roth-ul* lor și doi soldați germani mergând în pas militar de la una la alta, nepăsători, parcă colea la doi metri de ei, nu s'ar petrece nimic. E garda. „Die Wache".

Dar nu mai pleacă odată? De doi ani de zile stau gheretele acolo, de doi ani de zile umblă Nemții pe terasă... astăzi, tunul nu-l aud? Ce așteaptă ca să plece? Poporul începe să piardă răbdarea; se mișcă, se frământă, mârâie, injură. De la una din ferestrele Cercului Militar o mitralieră începe a țâcăni. Un copil e ucis. Lumea amuțește. Amuțește dar nu se mișcă. Dârză, stă și se uită, în sus, spre terasă. Un ceas, două, trei. Garda își urmează plimbarea între cele două gherete.

Și deodată, de undeva, de la o biserică, un ceas bate douăsprezece sunete metalice. E ceasul când se schimbă garda. De doi ani, la amiază, cei doi soldați se duc pe ușa din fund și alți doi vin să-i înlocuiască.

Azi, ca în fiecare zi, cei doi Nemți cu cască se duc... și poporul, cu sufletul în dinți, așteaptă mai departe să vadă: vor veni ceilalți, nu vor veni? O minută, două, trei. Nu vin. Încă cinci și încă zece... N'au venit.

Ca un singur om s'a repezit deodată toată lumea aceia, valurile mării în furtună, sus pe scările terasei. Într'o clipă steagul „lor" fu smuls, gheretele aruncate la pământ, țândurile despicate, fărâmițate, svârlite peste balustradă. Lumea râdea, cânta, urla, și în mijlocul acelei mulțimi în delir, o femeie, o babă mică adusă de șale și sbârcită de ani, ridică pedee asupra capului ei un steguleț roșu-galben și albastru, și-l flutura în vânt, râzând, jucând, țopâind, cu avântul unei tinereți înoarsă ca prin minune. Și-și flutura mereu stegulețul strigând: „Trăiască România" și ceilalți după ea: „Trăiască România" și dacă era răs sau plâns în glasurile acele, nu știu, dar știu c'am întreat pe un vecin:

— „Cine-i femeia aceasta?"

— „Ei!.. văduva lui V. A. Urechia!"

C. GANE

P O E Z I I

de
ION TOLESCU-VĂLENI

Glia Domnului

Fulgi de nea, hulubi, miresme, stele,
Cer de borangic, suavă rouă,
Râuri înstrăiate 'n lună nouă ...
Toate-s darurile 'ntinse Țării mele.

Pe amurguri plopii cresc: fantasme...
Teii albi din paradisi inundă...
Sufletul pământului e undă
In această Patrie de basme.

Viile molcom și-adorm ciorchinii
In povestea frunzelor pe dealuri...
Crinii duc aiasmă în pocaluri
Și adapă aripa luminii.

Sue cântul inimei pe culmi
Și coboară 'n văile mănoase...
Duzi urzesc în frunza lor mătase...
Somn de cneji răsună-adânc din ulmi.

Domnul Sfânt când pe aici se naște
Dăntuesc serafii în făclii,
Saltă hora stelelor pe glij
Când primim pe Domnu 'n zi de Paște.

Și 'n zări munții, holdele, imașul ...
Au crescut sub cer: străvechi altare.
Hei Satană, piei dela hotare
C'aici Domnul și-a ales lăcășul.

Petale de gând

Zori de argint și beteală,
Seri de sîdef și zăpadă ..
Unde-mi sunt anii cerniți
Pe cărări de alean să vă vadă?

Unde sunt Feții Frumoși
Cu steme de pajuri și stele...
Și zânele la umbre de dafini
Cu chipuri plecate 'n cișmele?

Azi basmul nu mai îmi dăruie
Freacă de ananas și aluni...
S'au stins ca 'ntr'o toamnă în mine
Grădinile Sfintei Luni.

Să-mi mai coboare luceferi
In gând și 'n privirea de fum,
Pe fruntea pierdută sub ape
Și 'n genele triste de-acum?

Când să mai fur ca pe vremuri
Crăițe cu obrazii ca macii
Când luna cădea printre sălcii
Și'n mâini o frângeau vârcolacii?...

Zadarnic sub tâmplele nopții
Ași pune prin codri sulfină...
Zadarnic... și visul și anii
Imi sunt stropiți cu rugină!...

Sufletul meu de-atunci:
Fulgure plâpândă de iarnă...
Unde e Fata 'mpăratului
Din ochi printre flori să te cearnă?

Cum să te chem din neguri?...
Te-ai dus peste culmi prea departe..
Intoarce-te gând peste zări
Și plânge-ți petalele moarte.

I. TOLESCU-VĂLENI

TEMATICA POETICA

a lui

„Sfarmă-Piatră“

DE

OPRESCU—SPINENI

Curentele literare și cele de opinie publică se nasc, trăesc și mor sub zodia unui anumit destin, creiat de personalități titanice, inspirate de focul sacru al originalității și de uriașa vitalitate a unui popor, ce mocnește ca jarul sub cenușă. La noi, opinia publică conștientă s'a format târziu. Dominația fanariotă care mai bine de un secol și-a exercitat influența nefastă pe aceste meleaguri, a contribuit la adormirea conștiințelor și la prăbușirea în lăncezală a energiilor acestui neam daco-roman. Pleava fanariotă și nepăsarea turcă, erau pe punctul de a creia un Român după chipul și asemănarea lor, când pe neașteptate, vâlvătaile rugurilor aprinse de Tudor din Vladimiri, au ars tot acest popai de influență străină. Nu tot astfel s'au întâmplat lucrurile cu puterea de creație românească și cu spiritul original specific poporului nostru. Aici ogorul cel fertil a fost lucrat de maeștri în adevăratul sens al cuvântului, făurari ai unui destin ce și-a arătat cu prisosință roadele. Profeții neamului au pilduit lozinci rupte din menirea ancestrală a istoriei poporului românesc. După revoluția lui Tudor, încolțesc pe cerul internațional zorii maturității noastre politice. Unirea cea mică dela 1859, este pregătită și desăvârșită de tineretul luminat moldovean și muntean, care dorea o altă așezare umilelor Principate dunărene. În fruntea acestora strălucește Vasile Alexandri, poet și în acelaș timp, om politic cu dragoste de țară. La 1877 instinctul românesc dorea cu ardoare Independența. Tot Alexandri este acela care se face ecoul vulcanului ce murmură în adânc și cântă cu mijloace suficiente năzuințele naționale. După îndeplinirea acestui ideal, gândul românesc se îndreaptă spre alte redute ce se cereau cucerite. Regele Carol I, este în acest timp diriguitorul unui joc de echilibru, care trebuia să aducă normalizarea unei situații și consolidarea internă a țării. Probleme noi se puneau pentru viața tânărului stat românesc. Într'o epocă de totală renaștere, de închegare a forțelor și de pipăire a unui drum, a unei linii de acțiune pe planul revendicărilor naționale, se impunea cu acuitate problema alcătuirii legilor, în concordanță cu interesele vitale ale neamului; iar una din cele mai importante probleme, era firește aceea a așezării străinilor năvălitori, într'un cadru unde să nu fie periculoși pentru existența națională. Lupta era mare. Și atunci ce și azi, oameni înkistați în carapacea prea strămtă a teoriilor cu pecete francmasonică, se opu-

neau din răspuțeri altora pentru care dorul de țară și grija pentru viitorul ei, erau singurul îndreptar de unde se inspirau. Ca trâmbitaș al instinctului național, apare acum Mihail Eminescu, descinzând în arenă cu un talent genial și cu o putere combativă extraordinară. Demiurgul acesta este primul sprijin al curentului de afirmare românească, curent pe care îl majorăm noi astăzi cu atâta sbucium. Pe măsură însă ce ne întăream în interior, ochii ni se îndreptau peste hotare, unde milioane de frați așteptau îndeplinirea unui vis milenar, vis desghioecat din antica tulpină a Daciei-mame. Era visul unirii tuturor Românilor. Exponentul simțământului popular este acum Octavian Goga, care răsărind din glia Ardealului istoric, sue pe munți și detună din tulnic vijelios „viforul vremilor răsburătoare“. Ceasul acestui comandament sosește, visul milenar este îndeplinit cu jertfele eroilor Români, și odată cu sfârșitul războiului, unirea este realitate vie. Dar de-acum încolo se pune pentru România Mare regăsirea drumului istoric de parcurs. Unirea dela 1919 trebuia să aducă după sine consolidarea internă. Nu vom discuta aici anii turburi ai epocii politice post-bellice. Efectul trăirii lor se simte și azi. Trebuie să evidențiem însă, că un Stat fără ideal este sortit pierzaniei. Fiindecă destinul românesc abia acum începe. Poporul nostru viguros și tânăr, are menirea să joace un rol de frunte în acest colț Sud-Ëst european. Noi nu ne putem mulțumi cu ceia ce am realizat până azi. Nu ne putem lăsa târâți într'o dureroasă mediocritate. Și pentru a putea descifra întrebările viitorului, trebuie să privim splendorile trecutului. Acolo sunt nestematele vieții noastre istorice. Omul care ne-a deschis ochii asupra acestor lucruri vitale, este profesorul universitar Nichifor Crainic. Din tâmpla lui au isvorit timp de douăzeci de ani gânduri noi, idealuri din care să rotungim o nouă voință. Aportul acestui temerar luptător s'a risipit pe paginile înscrise ale revistei „Gândirea“.

Sub boltele ei, Nichifor Crainic a desgropat nestematele moștenirii noastre istorice și a creiat noi lozinci și curente conforme cu spațiul mioritic în care ne-am zămislit. Statul românesc de mâine va purta pecetia M. S. Regelui Carol II — Regele Prim Ministru și Regele-Cancelar — după cum a scris cu justă inspirație dl. Al. Gregorian; acest stat se va îndrepta spre sfere noi de existență, după menirea sa istorică, menire al cărei ecou a fost buciumat de Nichifor Crainic.

Această afirmație nu este o laudă deșartă. Noi nu facem politică; politica s'a dovedit de rău augur pentru pașii țării. Dar este bine să privim lucrurile în față, să fim cronicari fideli și lăsând la o parte orice gând care întunecă mintea, să grăim pentru cei de bună credință adevărul.

Nichifor Crainic a întruchipat o școală nouă, un sistem nou de a judeca realitățile românești. El a plămuit un aluat fertil de inspirație poetică, frământat în alvia dacică până mai ieri disprețuită. Acest nou curent poetic s'a înfiripat în coloanele de cremene ale lui „Sfarmă Piatră“. Aportul acestei reviste nu se poate măsura astăzi. El se va contura mai târziu bine încadrat în rama unui destin de aur, spre care jindușe astăzi toate sufletele Românilor și numai ale lor! „Sfarmă Piatră“, a fost și este copilul scump al „Gândirii“ — expresia nu este a noastră — dar ea ne scutește de alt comentariu. „Sfarmă Piatră“ are deja un trecut, deși existența sa nu este comensurabilă și el are deasemenea și un viitor — drumul neamului românesc. Uriașul este un bucium valah în besna timpurilor. Aici stă secretul marelui său succes, dar și al noianului de adversități neputincioase. Frumusețea luptei este cu atât mai gustată, cu cât ea a fost mai grea. Iată aici și gloria revistei „Sfarmă Piatră“. Lupta lui este profund monarhică — numele Augustului Suveran și al Voievodului înfloresc aproape în fiecare număr — lupta lui este deci conformă cu tradiția poporului nostru. În coloanele lui „Sfarmă Piatră“, Nichifor Crainic a pus bazele noului curent de inspirație pentru poezii gleei românești. Ochiul inteligent al lui Al. Gregorian a știut să concure fericit la selecționarea valorilor și la închegarea unui sistem unitar de simțire. Paralel cu celelalte câmpuri de poezie, nouă ne trebuie ogorul etniei dac, pe care să-l fertilizăm cu poeme de trăire și rost românesc. Pe lângă genul epic, lyric, dramatic, nouă ne revine a desmezii și genul istoric-etnic, pe care alte popoare l-au cultivat la maximum. Operile mari, sunt create numai de popoare mari. Adevărul acesta trebuie înțeles de oricine.

Genul acesta de poezie istorică, nu mai poate fi cel din vremea lui Alexandri. O altă epocă începe. Nichifor Crainic a intuit rostul acestor noi realități. Sub direcțiunea sa și al dlui Al. Gregorian s'a format acest gen de inspirație nouă: trâmbițarea virtuților românești, conform moștenirii baladice ce innobilează existența noastră prin veacuri. Se va zice că acest lucru a fost făcut și de alții. Răspundem: da, dar nu cu aceleași mijloace. Latura originală a poemelor gen „Sfarmă Piatră“, tematică de un caracteristic într'adevăr specific, este slăvirea aceluia dintre strămoșii noștri, de al cărui exemplu ne vom pătrunde în faptul altor ceasuri istorice; este slăvirea obârșiei noastre dacice. Vița latină a fost dealungul veacurilor exaltată la maximum. Ne-am mândrit și desigur ne mândrim și azi cu moștenirea Lațului virtuos. Dar

ceea ce n'a îndrăsnit nimeni și dacă a îndrăsnit a fost repede pus la punct, a fost tocmai semnalarea impulsului dac, care curgând în sângele nostru, s'a contopit minunat cu cel roman. Exemplul dac este rarissim în istorie, este aproape unic și iată luceafărul care trebuie să ne lumineze rostul existenței în lume! Noi purtăm pecetia adânc întipărită, a moștenirii dacice. Multe ținuturi amintese de existența acestor vajnici vulturi carpatini. Duceți-vă în munții Apuseni și veți vedea adevărul acestei afirmații. Dacă limba dacică nu s'a mai păstrat decât în câteva cuvinte, în schimb portul, dărzenia caracteristică, multe obiceiuri frumoase, ni s'au păstrat nealterate până azi. Prin amprenta dacică ne deosebim noi de ceilalți frați latini: Italieni, Francezi, Spanioli etc. Această amprentă trebuie prin urmare săvîrită cât mai mult. O viață românească istorică abia începe sub comandamentul Regelui Carol II. Rolul și aportul României de mâine va fi uriaș. Noi tindem spre fapte care să ne consacre definitiv în concertul universal al popoarelor. Imperiul românesc de mâine, nu va fi numai o utopie a câtorva vizionari. El va fi o realitate uriașă, ce va schimba radical echilibrul și fizionomia colțului Sud-Est european. Poporul român are o moștenire la Bizanț și el nu poate să nu se gândească la aceasta. Dealungul veacurilor noi nu am asuprit pe nimeni. Dar am avut și avem încă frați, cari tânjesc de dorul unei reveniri la patria mamă. Iată atâtea aspecte ale problemului actual românesc.

Ecoul acestui vast problem s'a cristalizat în slova de granit a tinerilor dela „Sfarmă-Piatră“ și el va fi cu siguranță creator de concepții noi. Desmie-zuită din linia revoltată a „Colțurilor de cremene“, poezia eroică a visurilor românești a irrupt în soare, deschizând părții noi în conglomeratul amorf al unui modernism răsuflat. Dintre poezii care s'au remarcat în această direcție amintim pe: Valeriu Bora, Petre Paulescu, Ion Șugariu, Sergiu Ludescu și mai rar I. Tolescu-Văleni, toți cu mari posibilități în viitor. Uneori răbufnind din cratere cu lavă arzătoare, am avut bucuria să-l vedem și pe Aron Cotruș, în falanga lui „Sfarmă-Piatră“. Domnia-Sa are însă în literatura noastră un loc bine stabilit, care ne scutește să mai accentuăm asupra evoluției talentului care l-a consacrat. În ultimul timp, numeroși tineri s'au în-colonat pe drumul cel lung și drept, betonat de tematica poetică a lui „Sfarmă-Piatră“. Această tematică, se va cristaliza și mai mult pe măsură ce timpul va trece, fiind desprinsă din depozitul tezaurului daco-latin, depozit care alimentează energiile crea-toare ale tuturor marilor înfăptuitori.

V. OPRESCU-SPINENI

Durere

Demult ți-am cunoscut, durere,
Amurgul tău înlăcrimat!...
Mai știi, de noaptea de Inviere
Când genele mi le-ai chemat?...

Era o zare fără stele...
Ce blândă, ce tăcută-ai fost
Când stinsă'n visurile mele
Ți-ai ales tristul adăpost?...

M'ai alintat cu a ta privire
Și în vesmântul tău cernit,
Părea o umbră nălucire
In seara când ne-am întâlnit.

De-atunci nici nopți, nici zări senine...
Ce triste zile îmi aduni!...
Te port la orice pas cu mine
Și-am devenit prieten buni.

DANA NEGRESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mucenica

IOANEI

Mi-amintesc sfințele, rugăciunile săptămânii.
(Cât erau de frumoase! Uneori te făceau să plângi)
Intr'una Sfintei Paraschiva îl tălase, cu sabia, sânii.
Cellalți sfinți lăcrămau cu ochii albaștri, ca toporașii, pe genele lungi.

Soldații din icoane priveau, în picioare
Cu orbitele pline de cucută.
(Nici unul nu se înduloșa, însă, de sângele
Căzut în picuri mari cât frunzele ruginite depe o apă tăcută).

Singur preotul cânta, calm —
Părcă desmierda brațul unei viori.
Lângă altar creștea policandrul —
Zarzăr cu crengile pline de flori.

Afară — sub umărul bisericii — se legănau
Aprinse cădelniți — ramurile de tei.
Și parcă durerea sânilor tăiați ai sfintei — în strane —
O simțeau atunci și celelalte femei...

CONST. VIRGIL GHEORGHIU

S I M A

DE
IORDACHE RADUCU

— Nu mai boci femeie, nu mai boci, că mă faci să-mi iau lumea în cap.

— Unde ar da Sfântulețul, să te văd odata urnit de aci. Tu nu vezi că nu mai pot? Mi-s'a dus tot sufletul din mine. Eu n'am ce mai face. De vândut, nu mai am nimic. S'au dus toate, după salba dată de biată aia din deal dela cimitir. Toate s'au dus nu mai am ce vinde. Eri am dus la cârciumă, ultimul lucru ce măi aveam. A trebuit să vând ștergarul de deasupra icoanei, adus dela un bălcu de bătrâna; l'am dat pe două oca de mălaiu. Acum s'a stârșit și ăla, nu mai avem ce mânca. S'a scurs toată vlaga din mine. Mi-au mai rămas doar lacrimile — mă mir de unde or mai fi atâtea — să plâng soarta mea, cu ochii țintă la icoana Sfintei Fecioare, singura care mai ține un loc în perete.

Tu ce faci? Stai, dai din umeri. Nu te urnești să-ți faci și tu un rost. O să murim ca vai de noi, în sărăcie, fiindcă... of... fiindcă nu ești om...

Plânsul isbucnit mai puternic, din pieptul slăbit de boală, îi înecă ultimele cuvinte. Plânge înăbușit, cu dese suspine lungi și tăioase.

În fața vetrei pe care luminează câțiva cărbuni aprinși, proiectând pe peretele din spate, umbra lui, stă Sima cu coatele sprijinite pe genunchi, ca doi stâlpi care susțin greutatea capului, concentrată toată în fălcile păroase, acoperite de degetele lui osoase și lungi. Ochii lui stinși, servesc mai mult pentru oglindirea brazdei de jeratec din vatră. E prea adâncit în gânduri, pentru a observa suspinele femeii, trântită pe rogojina murdară a patului de scânduri. Sau nu aude, sau poate că s'a obișnuit cu bocetul ei.

Se gândește: poate că și femeia are dreptate... Când s'au luat, acum opt ani, ei nu se gândiau că vor ajunge în starea de acum. Toată lumea vorbea când Sima lui Pietrosu, fruntașul satului s'a însurat cu Tinca, vrednicia pământului, cum i-se zicea în sat, că o să aibă un traiu mai bun.

Dar nu merg mereu lucrurile după voia omului. Cu nașterea primului copil, începu și boala nevestei; iar el după ce-și conduse la locul de veci pe cei doi copii din primii patru ani de însurătoare, căzu într'un fel de lănceză. Nu mai muncea nimic. A căutat de sănătatea nevestei, așa într'o doară. A vândut tot ce se putea vinde. Când Tinca s'a făcut sănătoasă, erau deja săraci. Se scurseră toți banii luați de pe petecele de pământ din zestre. Venise rândul boarfelor din casă; s'au dus și ele. Dar ce era mai dureros, era starea lui bolnăvicioasă, în care căzuse. Stetea ore întregi, dus pe gânduri, fără să hotărască ceva. Zădarnice au fost rugămintele și bocetele nevestii. Așa își ducea zilele, cer-

tându-se mereu cu Tinca, fără să poată porni la un drum. Acum la fel...

De odată ochii lui căpătară o strălucire stranie. E prima oară, de doi ani încoace, de când ochii lui trădează ceva în creerul veșnic în repaus. Gândește? Poate e numai o pornire instinctivă... Dar, nu. După scuturarea bruscă a capului, se înțelege că s'a rupt păienjeniușul, care până acum acoperise tot ce mai era om în el.

Privește la Tinca adormită cu suspinul pe buze. E prima oară când o compătimește. Da, el e vinovatul. Dacă ar pleca să găsească undeva de lucru, poate i-ar deveni viața mai suportabilă. Trebuie să plece.

Se ridică de lângă vatra, pe care cărbunii începuseră să se acopere cu un strat de cenușe, micșorând lumina.

Își îndesă căciula pe cap și se îndreptă către ușă. O deschide binișor, ca un hoț ce se teme să nu fie surprins de stăpânul casei, și mai aruncă odată ochii asupra nevestei, care scoase un oftat lung, din fundul plămânilor. Acest oftat, l-a pironit pe loc, în picioare, cu mâna pe clanța ușei. Tinca doarme în liniștea care domnește în casă.

Își rotește ochii pe pereții goi și privirea se oprește asupra icoanei afumate a Sfintei Fecioare Maria. De mult Dumnezeu dispăruse din inima lui. Își face cu stângăcie o cruce. Inchide ușa, fără sgomot și se îndreaptă către locul unde altădată era o poartă. Iese în ulița satului, apoi în drumul cel mare și merge în neștire.

E o noapte de Februarie. Ultimele zile, destul de călduroase, au luat zăpada pe ici și pe colo. Nici un sgomot în sat. Și câinii au adormit. Merge nebun pe mijlocul drumului, ca o fiară urmărită de un vânător. Când cocoșul cântă de miezul nopții, în satul adormit, Sima Pietrosu a străbătut o bună bucată de drum și-și șterge sudoarea de pe frunte cu dosul palmei.

* * *

Soarele dimineții își aruncă pulberea aurie peste peticele de zăpadă, care sclipesc pe dealurile și poeniile neumblate ale satului. Se prevede o primăvară timpurie.

La fântâna cu cumpănă, de lângă crucea lui Paraschiv, două femei așteaptă să se adape vacile, care sorb cu sgomot apa din șghiab.

— Ai auzit Ioană? Nu-ți spuneam eu ieri? Un om care și-a ieșit din minți, ca Sima, trebuia să sfârșească rău. Pusese ucigă-l crucea stăpânire pe el.

— O fi jurat pe bani, sau o fi găsit vre-o comoră și n'o fi spus. Păcat de biata Tinca.

— Bine că a scăpat de el. Ticălosul de Sima a ofticit-o.

— E bine, dacă o fi scăpat, dar e mai rău dacă s'o fi aruncat în vre-un puț, sau s'o fi dat pe gărlă, că tot pe capul ei cade îngropăciunea.

— Taci fă, că n'o fi murit el. S'o fi dus în lume. Mi-e milă de Tinca. N'ai văzut-o cum bocea, când s'a dus la primărie, și spuie că s'a pierdut urma procop-sitului de Sima?

— Zi doamne ferește, lele, Doamne ferește de blestem.

Femeile își umplură donițele de apă și pornesc în urma vacilor, spre casă.

Zile dearându-l, oamenii din sat, au umblat cu cârlige pe gărlă, să găsească pe Sima.

Nu l-au găsit.

* * *

Clopotele bisericii Sf. Treime, așezată pe creasta dealului, lângă cimitir sună voios a sărbătoare. Femeile cu ștergare în jurul capului, cu opinci noi și cu ii alese cu arnici, urcă potecuța de pe malul râpei spre biserică, ducând lumânări de ceară curată, mușcată și busuioc pentru icoană.

E Sfânta Maria Mare.

Pe șoseaua dinspre oraș, vine agale, un drumeț, ce pare obosit.

E Sima Pietrosu. Înaintează pe drumul pietruit, încet ca un condamnat la moarte. Se cutremură. Nu-și poate explica și nici nu încearcă, de ce o teamă îl face să se cutremure, când se apropie de satul lui, unde a copilărit și unde zac sub glia cimitirului din deal, rămășițele părinților, morți unul după altul, la un an după căsătoria lui. Se teme de satul lui, ca de o casă unde știe că a făptuit un omor. Se teme de vederea oamenilor. Ca să fie mai sigur, lasă ulița satului și trece peste deal, pe potecuța care ducea altădată, în dosul șurii.

Ce o mai fi pe acasă? Nimic nu știa. Cu nimeni nu mai vorbise, de când a plecat din locul unde era frământat tot de gânduri rele.

Lucrase la o brutărie la oraș. Nici odată nu se gândise acasă. Astăzi, așa ca de o zi mare, îi răsări în minte satul lui, în zi de sărbătoare.

Își luă banii dela brutar și o învoire de două zile să-și vadă nevasta și să puie la cale, d'ale gospodăriei.

Pe măsură ce se apropia de casă, inima îi bătea cu putere, să-i spargă pieptul.

Dacă o fi murit Tinca? Nici el nu știa ce avea de făcut. Desigur, că ar fi plecat iar în lumea mare, fără să-l vadă cineva. Se apropie. Gata, de pe dâmbul din față se vede și casa. Deodată se oprește. Nu-și mai cunoaște casa? Nu se poate.

Casa lui dărăpănată altădată, era acum reparată; iar în curte umblau câteva orătănii. A înțeles. Oamenii au ajutat-o pe Tinca, așa cum se cuvenea o văduvă săracă și fără sprijin. Și ea s'o fi făcut sănătoasă, s'o fi și mritat. La acest gând, dinții îi clănțnesc puternic.

Nu se poate. Un gând îi vine în minte. Se va ascunde în grădină și de acolo, va observa ce se petrece în casă. Astfel așteapta acolo, ore în șir, cu atenția încordată. A văzut-o venind dela biserică, în haine de sărbătoare. Un fel de scârba îl cuprinsese de ea și de toți din sat. Care vasăzică, era un om nefolositor, o povară... Cum a plecat el, toate au mers bine.

Dar până în seară, nu se ivește niciun bărbat în curte. N'o fi venit. O fi la cârciumă. Mintea lui nu mai judeca. Un val greu și des de ceață, i se lasă pe conștiință. Nu-și mai dă seama de nimic. Vrea sânge, rasbunare. Tremură ca un cuprins de friguri, până când noaptea e stăpână și liniștea a coborât în sat. Se ridică din ascunzătoarea lui, merge împleticindu-se, cade... se scoală...

Pașii se îndreaptă către casă. A ajuns. Se uită pe fereastra. Ea doarme pe un pat, învelită cu o foală de cânepă. Scoate fereastra fără sgomot. Cu o forță disperată de nebun, îndoiaie vergelele de fier dela ferestre, lată-l în odaie lângă patul ei. Tremură din încheieturi. Cu ochii ca de lup, sare asupra ei și-i pune ghiarele de pasere uriașă, de pradă, în gât și strânge... strânge... strânge... la lampa din cuiu și toarnă gazul din ea, pe corpul nemișcat al Tincăi. Cu degetele tremurând, ca ale unui muribund, scoate chibriturile din buzunar... O flacăra mare încinge trupul nefericitei.

Sima sare pe fereastră în întunericul de afară, pe când flăcările mistuiesc trupul Tincăi, închis în casă, ca într'o colivie.

Când au sărit sătenii era târziu.

Postul de jandarmi al comunei, a fost înștiințat a doua zi, că pe la amiază, un cadavru a fost pescuit la șapte kilometri de comună.

Era Sima.

L'au găsit.

IORDACHE RĂDUCU.

Cântec de oier

*Stând drept cu mâna pe bâtă și cer,
Cu ochii la turmă, turma lui,
Îți pare în crângul asfințitului
Stâncă nu oier.*

*Vezi, prin brumă, oi mărunte.
Cu cântec de fluler, cu cântec de fluler,
Se'ntrece cu vântul în șuler,
Singur pe munte.*

PETRE PASCU

Cântec de toamnă

Ascultă cum toamnele cântă când plouă cetini de brad
Și'n ritmuri de dolu coboară aduceri aminte pe ape,
Tu nu vii încă în vreme să plângem acum mai aproape
Din țărna uitării să 'ncingem cuvintele moarte ce cad.

În frunze dolnesc atâtea limanuri și curgeri de moarte,
E-atâta rugină 'n pădure și toamna-i atât de urită,
În șanțuri un pul de năpârcă omoară odrasla de ciută,
Nu-i nimeni să 'nfrângă durerea și viața s'o ducă departe.

De ce-i atîta tristețe și plînsul de ce ne 'nfloară,
Sau încă la poarta uitării privești amintirea cum curge
În lacrimi de dolu, cernite și-apoi în cupe se strînge
Ca toamna, în ritm de cuvinte, aduceri aminte să moară.

Să-mi scrii din orașul în care ba'adele cîntă pe ape
Și'n porturi zăpezile cern cîntări de rouă și soare...
Pe drumul de vis îți trimit această solie, — ninsoare, —
S'o al pentru vremea de mîine cînd toamna-mi va plînge pe-aproape...

C. PÂRLEA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Haiducie

Sunt lotcă de cântec pe unde mă'ntorn
Și ancore-arunc în mijlocul țării,
Țăranii m'adastă în spatele zării,
Și-o brazdă de soare pe țărini răstorn.

Sânt vornic pe haturi imense de câmp,
Pe dealuri albastre de vii gârbovite,
Pe plajuri în sarici de stânci ctitorite,
Pe munte ce'npunge cu pliscul în timp.

De unde să încep să arcul cupole
Și cum să descalec pe văi de tumult
Că's singur pe schele și scări ca Manole!

Rotesc buzduganul privirii senine
Urechea mi-o dăruî în vreme s'ascult
Cum chitue neamul și Țara în mine.

PETRE PAULESCU

Regret

De-acuma nu vom mai putea pași
Sub ceruri verzi de codru secular,
Căci vântul ud și ploala rece și
O toamnă sură se svonește iar.

Am stat o vară 'ntreagă ca ploerii
Adăpostiți de fragedul brădet,
Dar blândețe mioare și oierii
Treceau la ierbărit cu mers încet.

Și-acuma toamna 'n susur lin de ploaie
Se furișează iar pe lungi alei...
Mi e sufletul ca plopil ce se'ndoale,
Sau ca frunzișul căzător de tei.

DIDONA VOICULESCU

EPICUREISMUL

DE
ION CODREA

Sistemul filozofic de după Aristotel, care a avut cea mai mare influență asupra spiritelor, l-a întemeiat Epicur.

El s'a născut în satul Garget lângă Atena în anul 337 a. Chr. și a studiat între anii 306 și 270.

A fost contemporan cu Zenon întemeietorul unui alt sistem tot atât de bine cunoscut, care era diametral opus cu al său.

Aceste două sisteme filosofice au devenit generale în filosofia de după Aristotel și mai ales Epicur a produs o influență colosală în întreaga lume grecească prin originalitatea sa. El spune că baza filosofiei ar fi exclusiv „naturalul” și nu „contemplația”. De aici pornesc toate concluziile lui ce duc la interpretarea fericirii.

Pentru argumentarea sa i s'au părut mai potrivite preceptele lui Aristip care stabileau că scopul vieții pentru om este fericirea. Deasemenea a întrebuițat filosofia naturală a lui Democrit.

Explicarea naturii după Democrit, — Epicur este materialismul.

Ei au inspirat noțiunea atomului spunând însă că din atomi e compus nu numai fizicul ci și psihicul. Atomii după cum se împreună așa se și descompun cu timpul și descompunerea aceasta pune capăt oricărei vieți individuale, pentruca apoi să dea naștere altor formațiuni.

Legile materiei domnesc și peste suflet și dacă putem cunoaște norma aceasta de legalitate, nu trebuie să ne mai temem de nici o putere supranaturală.

În chipul acesta cunoașterea materiei și a legilor nestrămutate ale lumii ne va elibera de prejudiciile religioase, de superstiție, dobândindu-ne liniștea sufletească scopul esențial al filosofiei lui și în legătură cu această liniște sufletească, încearcă să dea sensul fericirii pentru dobândirea căreia sunt luate drept mijloace cele

patru virtuți cardinale cunoscute în vechime: înțelepciunea, cumpătarea, curajul și dreptatea. Înțelepciunea ferește de păreri false, de superstiții neîntemeiate;

Cumpătarea duce către plăcerea negativă înlăturându-o pe cea pozitivă; curajul dă putere în fața morții și durerii; iar dreptatea câștigă iubirea semenilor asigurând o convețuire neconșturbată.

Dacă analizăm mai substanțial acest sistem, descifrăm întrânsul nuanța pesimismului.

Formal epicureul se atașează plăcerii, însă nervii lui sunt mult mai susceptibili suferinței, această obsesie făcându-l să cadă în negura inevitabilă a consecinței: durerea. Dacă observăm la Epicur, viața lui a fost o severă înfrânare de sine după cum găsim acest lucru la toți acei cari i-au înțeles sistemul.

Din această cauză epicureul privește viața cu neîncredere, detestând mărirea și puterea.

Chiar Epicur spune: „Trăește ascuns”.

Ovidiu exprimă această idee prin fraza: „cine s'a ascuns bine acela trăiește bine”.

Viața nu este decât un spectacol la care nu trebuie să iei parte decât contemplativ.

Epicureul n'are încredere în iubire și căsătorie, cultivând numai un singur sentiment, care nîcîcînd nu putea degenera în pasiune.

Prietenia este cel mai bogat izvor al liniștei sufletești.

Cu înaintarea în cultură și Romanii au preconizat sistemul acesta însă numai o minoritate de inși l-au înțeles fără acel prea cunoscut și denaturat îndemn: „Edde, Bibe, Comede”... iar spiritul adevărat epicureist l-a introdus în literatură Lucrețius în opera sa: „De rerum natura” și după acest sistem au trăit acei doi poeți excepționali reprezentanții secolului lui August, Virgil și Horațiu.

ION CODREA

TARIFUL ABONAMENTELOR LA REVISTA „MUNȚII APUSENI”

Particulari	Lei 200
Elevi și studenți	Lei 100
Instituții	Lei 1000

Lire sfărâmate.

Gib. I. Mihăescu

Acum trei ani sub bronzul ruginit al toamnei, am îngenunchiat câteva inimi, rănite de cea mai cruntă durere într'o ultimă și supremă contemplație a eternei călătorii, la marginea unui proaspăt mormânt, peste care o melancolică lumină se torcea din cerul arcuit peste finutul tristeții.

De câțiva ani simțise Gib în apropiere dogoarea sărutului deschizător de porți eterate. Dar mâna lui istovită de viețile a căror plămădă trebuia s'o frământa în splendide tipare — singura moștenire pe care trebuia s'o lase oamenilor — cărțile sale, bune tovarășe ale singurătății tuturor, mâna lui Gib cu contururi calde și străngeri de serafi, nu mai putea desșurubii de pe deget inelul de logodnă cu eternitatea. Moartea, ultima ceremonie pământească, l-a prăbușit pe Gib peste „Văile vădudului“ operă începută pe un plan măref, însă din care sublimul confesor al locotenentului Ragaiac, acel obsedat de imaginea femeii venită din umbrele puste ale Rusiei, n'a scris decât 84 pagini, clocotitoare de viață.

Cu 40 de ani în urmă, Gib clipise pentru prima dată lumina, la o fereastră cu garoafe fericite, de par'că erau rupte de pe buzele pruncului gunguritor, în zăpada leagănelui. Apoi anii s'au răstogolit nesimțit, ca și cercul pe care copilul cu bucle de holde în pârg, îl alunga pe ulițele cu soare și dragoste de pretutindeni.

Cine nu l-a iubit pe Gib? Era deajuns un spic de cuvinte scuturat de pe buze, pentru a pricepe cât aur de simțire topise Dumnezeu în cugetul său. Alb în amiaza copilăriei, cu rădăcini de tristețe împlântate în mirajul adolescenței, mai târziu într'o permanență îndoire sub povara unui destin adversar, sufletul lui

Gib I. Mihăescu, și-a desprins rotitoarele sboruri către imensitate. A trăit plenitudinea unui tragism care dă sufletului cele mai nobile contururi.

Severul ascetism altoit în mintea ce-i aburea fructea, sub care gândul încolțea cuminte și clar îl alătura și mai mult uriașelor trepte, suite de toți marii talmăcitori de singurătate.

O apropiere între literatura lui Gib din Donna Alba, Rusoaița, La Grandiflora, sau dureroasa piesă „Pavilionul cu umbre“, nevrozitatea proustiană întreținută de paranteze, și adâncimile de genună ale misticismului dostoiievskian din „Frații Karamazov“, ar pleda în favoarea tremurătoarei lumini ce s'a stins, deoarece complexul de corespondență ce-l lega pe Gib de acești cititori ai cugetului fără limită, ar fi un plus de valoare din care ar rezulta o deplină victorie pentru literatura „lăuntricilor paradisi“.

Dar opera lui Gib este un vast ogor de probleme pe care, nu noi în această palidă evocare îl vom desțeleni.

Vinul spiritual pe care scriitorii îl toarnă în cupele cuvintelor scrise strivindu-și sufletul și vocea cărnii, cu cât trece timpul, devine mai de preț luând gustul și mireasma eternului elixir.

Vreau să spun despre adevărata literatură că numai timpul scoate pe prundul paginilor perlele unei gândiri geniale.

Literatura lui Gib... Trei ani de tăcere peste paginile lui sublime și peste mormântul din Drăgășani

Cum să-mi îndrept ochii mai cu smerenie asupra rândurilor sale de aur și cum să îndemn mai călduros pe cetitor către aceste frumoase pajiști presărate cu însoirea talentului rar?

ION POTOPIN

Inștiințare.

Chestiunile de ordin material se rezolvă direct cu proprietarul revistei, neavând nimeni căderea să-l reprezinte. Plata abonamentelor se face înainte, trimițându-se suma pe adresa Administrației.

DI P. N. Zaharia-Prahova nu face parte din redacția sau Administrația revistei.

„MUNȚII APUSENI“

CRONICI

CRONICA LITERARA

Ion Șugariu: „**TRECERE PRIN ALBA POARTA**“. (Editura Pavel Suru).

Prin apariția »volumului de versuri »Trecere prin alba poartă« poetul Ioan Șugariu ni se înfățișează învăluit în culori noi de subtilitate poetică.

Din versul său se desprind trei nuanțe de sensibilitate sufletească imbinată prin penumbrele unui fond specific.

Prima nuanță este împregnarea aleanului în petalele albe ale inimei doldora de imaginea unui soare, răsărit undeva dintr'un tărâm interior vag definit.

Această primă nuanță este spontan estompată de ecoul visului,

...„Drum alb, drum nou,
Ce lung răsună 'n gând al visului ecou“...

(pag. 12).

fără o justificare amănunțită a structurii sale psihice bazată pe continuitatea gândurilor adâncite în trecut :

...„Ce multe ape de trecut, adânci și reci,
fără punte salvatoare fără pod
și fără luntre pentru-al gândurilor mult norod“.

(pag. 12).

O cale se deschide

„plină de soare necunoscut și caldă ca o primăvară“

pe care poetul

„cu visul floare 'n păr și zâmbetul pe față“

pornește

„voios spre zări de nouă dimineață“
„cu gândul îmbrăcat în azur“

vrând să soarbă viața

„cu gât de cerb și suflet de mioare“
„din cupa luminii“

și apoi tinerețea beată să și-o culce pe „căpătâiul ierbi“ pe unde

„iernile din sufletele negre se desghiață“

și

„toate frunțile sărută soarele ca pe un mire“.

Și cu acest dor poetul se îndreaptă către „otava îngerească“ a cerului cerând orizontului soarele atât de mult visat :

„Doamne,
Dă-mi soare, da-mi soare, dă-mi soare.
Tot gândul meu, tot trupul meu,
Tot săgele turnat în vine și în carne,
Țășnește azi înfierbântat și dornic :
Soare,
Dă-mi soare, Doamne...
Să nu fie întuneric în mine și afară,
Să nu fie nici noapte, să nu fie nici seară ;
Umbrele să nu acopere cu pelerină,
Umedă și rece, florile 'n grădină,
Nici sufletele tinere, de fete și de prunci,
Nici gândurile adormite printre nori și munci !“

(Rugăciune pentru soare)

căutându-și prin luncile văzduhului iubita :

„In care floare te-ai culcat iubita mea ?
In care cântec cu surâs de nea,
Îți legeni pruncul gândului, în mângăieri de crin ?
Te-ai înfrăițit cu lunca cerului senin,
S'au te-ai legat tovarășe cu visul printre stele,
Să te săruși și să te joci cu ele ?

(Incantația III)

odihnindu-și gândurile pe urmele lui Dumnezeu :

„Odihnite în ceasloave
Gândurile se desfac
Și înșiră flori de mac
în șiraguri de voroave.
Fiecare rând e greu ;
fiecare slovă grea,
Să cuprindă toți ar vrea,
urmele lui Dumnezeu“.

(Manăstire)

ca regăsind pe Dumnezeu, din infinitul Lui să-și făurească tainicul cântec pe care să-l facă iubitei dar de cununie :

„O, zâna mea, iubita mea,
In toc și gând strâng peruzea,
De cântec necițit, neauzit,
Țesut numai în fir de înfinit,
De soare nevăzut și Dumnezeu,
Să ți-l anin cristal de gâtul tău,
Și tot ce mâna-mi, a putut să scrie
Să-ți fie darul cel mai drag de cununie“.

(Incantația III)

Și poetul găsește primăvara spirituală către care l-a mânat aleanul..

„Strălucitoarele pluguri“ ale văzduhului
„Încep să are“ „ograda gândului“...
„Brazdele aurite“ surâd doldora de soare și simțind cum
„atâtea ciocârlii“ îi „cântă 'n alba inimei grădină“ și cum
îi înfloresc „pe marginea cărării“ de vers „atâtea tufe de
[sulcină“

poetul se crede fericit..

Această fericire este a doua nuanță de care vorbeam mai sus.

Dar prea multă lumină inundă din zări :

„E primăvară.
Toate
Păraiele din mine
Se umflă,
Se revarsă,
In albi largi de suflet,
de gând și mădulare.“

(Primăvară)

că inima poetului strigă obosită :

„Mă doare,
Mă înecă,
M'aprinde
Mă apleacă,
Și mă frânge
Atâta abundență
De sânge,
Și-atâtea torente de viață“.

Sau

„E primăvară...
In mine se răsfoia
Pământul
Și-mi întinde
Atâtea cupe pline
De lacrimi și durere“.

(Primăvară)

De aici înainte se întrezărește al treilea colorit liric caracteristic acestei cărți.

Soarele este atât de arzător că sufletul nu-și mai simte lumina decât ca pe o durere ce-l sugrumă:

„Atâta belșug de raze,
De-avânt și de putere,
Intunecă și doare,
In sufletul în care
E doliu și răbdanie
de tristă înmormântare“.

(Primăvară)

Și petalele visului ofilite cad mai triste ca o ploaie:

„Surâsul s'a uscat la geamul mic
Și a căzut cu ploaia asta de petale“.

(Pustiul)

„In mine moare undeva un gând bătrân,
ca o frunză galbenă, căzută pe-o alee“.

(Toamnă)

Infrigurat sub ploile tristeților poetul visează la iubirea pe care n'a putut-o cuprinde:

„Iubirea se plimba pe-aproape despletită...“

„Mai dreaptă decât drumul picăturilor de ploaie,
Pe care niciodată pumnul vânturilor nu-l îndoaie“.

(Îți amintești?)

Sau:

Dar tocul mic nu poate strânge 'n rânduri,
Iubirea ce plutește printre gânduri,
Nici foaia asta albă de hârtie,
Tot cerul inimei nu-l poate scrie“.

(Incantația IV)

Și singurătățile sumbre pun stăpânire pe inima înfrântă... indoliată:

„Mușcatele în geamul meu sunt azi bolnave
De-atâta toamnă sură și singurătate“.

(Mușcatele)

Sau:

„Tăcerile, ca mame 'ndoliate în odaie plâng,
Soarele mort îl port cu mine azi,
Ca un miros de toamnă seara, printre brazi
Și ca un murmur vechi, uitat cu vara 'n crâng“.

(Soare mort)

Dar ploaia a stat... Petalele ude s'au amestecat cu gheața: Poetul se regăsește printre prieteni:

„...prieteni buni, eu visul azi mi-l las
și fac cu voi alături un popas...“

(Cântec pentru întâiul popas)

Este o clipă de tresărire... Privește în urma sa... Simte soarele pe care l-a visat atât... și imaginea lui o presimte și pe zările viitorului către care din nou își îndreaptă privirile ostenite:

„Iar mâine când va fi pe-alcea prea mult fum,
cu gândurile mele 'n spate, voi porni de nou la drum“.

(Cântec pentru întâiul popas)

Aceasta este analiza amănunțită a conglomeratului liric pe care poetul Ion Șugariu ni-l prezintă cu impresionantă abundență de mijloace formale,

Liber în exprimare, neobsedat de măsură și schemă reușește să-și exteriorizeze integral adierea sufletească, lină, ușoară, ca un vis de care-ți amintești cele mai mici amănunte.

Nu știu dacă nu ar fi fost mai bine ca unele încercări de imagini să fie excluse:

„Mai ispittor decât seara“

„Așa cum ai sorbi un strop de limonadă“

„Gura uscată ca o pungă goală“

„Și sufletul mi-e doar un bumb străvechi...“

„... pierdut într'o grămadă de gunoi“...

imagini care strică seriozitatea realizării poetice a acestui volum capabil să așeze pe autor printre tinerii și frumoasele talente românești ce se ridică zi de zi.

I. T. VĂLENI

CRONICA MUZICALA

Muzica românească — factor educație.

Muzica noastră — înțelegând prin această expresie, realizările sonorului artistic de către mănunchiul de creatori și îndrumători muzicali, — nu-și are nici până astăzi câștigat locul de considerație în sanctuarul valorilor culturale, recunoscute. Se află încă pe drum nesigur și se prezintă oscilatoriu în domeniul inspirației și intenției componistice.

Ne găsim și-acum în studiul primar al inițierii. Luptând anevoie împotriva tentației influente și dibuind după resursele naționale ale melosului specific, cu tendința aprinsă a independenței creatoare, suntem și astăzi într'un haos ideologic muzical, inoportum dezvoltării naturale a realizărilor artistice.

Comorile artistice ale unei nații trebuie relevate cu orice prilej întrebându-se ca material indiscutabil în învățământul de toate gradele.

Am scris în articolul precedent că, numai în ultimii ani, după războiu, a început să se întrebuițeze cântecul popular în manualele de învățământ.

Școala trebuie să exerciteze asupra vieții sufletești asupra copiilor, acea înrăurire adâncă și puternică, pe care trebuie să o aibă prin raționalizarea folosirii mijloacelor necesare unei educații determinate sistematic. Neajunsurile școlii cu privire la educația estetică, au fost multe și mai ales în direcția muzicală, neformându-se elemente îndeajuns, atât cantitativ cât și calitativ, pentru o mai adâncă trăire a valorilor muzicale.

„Astfel, lumea frumosului, în nesfârșita ei bogăție de conținut și în inepuisabila ei varietate de aspecte sub cari ni se înfățișează în principalele ei categorii de expresie, nu întâlnește în sufletul tinerimii vibrarea strunelor în convenita rezonanță de intimă afinitate, formarea raporturilor interioare necesare unei corespondențe sufletești, arătându-se insuficientă pentru stărnirea și amplificarea ecoului“ (Revista de pedagogie.)

Discuțiile științifice ce au pornit dela război încoace, să desbată problema muzicii românești, au desvelit ideea devenită pentru o generație, cu sufletul aplecat spre necunoscute altare de jertfă, imperativ categoric: acțiunea de reînviore a muzicii noastre, trebuie să pornească dela cele mai umile forme de manifestare muzicală, dela cântecul de leagăn, dela grădinița de copii, dela bisericuța din sat, dela șezătoare, dela munca obișnuită și până la ziua de sărbătoare.

Nici odată în cultura pe care o vrem românească și creștinească, nu s'a cerut mai mult decât o concepție de viață și artă, în care individul proiectat în universal, să simtă nesiguranța și haosul de sub dansul și să caute loc de scăpare în legătura mai trainică și mai strânsă cu infinitul. — Pentru muzica românească, aceasta înseamnă istovitoare muncă de pregătire, început de răscolire a brazdelor pentru un nou rod, în numele unei credințe.

Cu materialul de cântec adunat de pe la oameni simpli și drepi, din sărăcăcioasele bordeie, s'a putut realiza o lume de adevăruri muzicale pentru copilul menit să învețe legile lor, pornind dela jocul nevinovat al odraslei de țaran și ajungând la noțiunile metrice și ritmice, dela uimirea trezită în suflet de minunățiile astrelor din cer la înțelegerea sistemului tonal, dela misticismul cântecului bisericesc sau de creștinească îngropare la faptul de conștiință a activității muzicale. — Invers, orice conștiință nouă, strecoară în sufletul plâpând de copil altă fărâmă decântec românesc, îndeplinindu-se astfel, în procesul de creștere a mlădiței de om, legile organice ale felului de gândire și exprimare al rasei, „când începe frământarea de viață nouă a copilului, și frigurile sângelui, începe să sape în conștiința lui întrebări ce nu l-au preocupat încă nici odată, când cutremurat de descoperirea neașteptată a viețuirii sale, vrea să afle, care este rostul lui, ce-a fost mai înainte de a fi, ce va fi după ce nu va mai fi, atunci când răspunsurile ce și le dă trezesc neliniști nepătrunse, autorii adevărați de manuale vor deschide în cărțile lor de cântec o ferăstruică, prin care el va vedea uimit un colț de cer albastru liniștit, din viața românului: cântecul lui dela leagăn până la mormânt (genurile de muzică populară)” (Junimea Literară.)

În activitatea muzicală din țara noastră, se observă cât mai mult întrebuintarea materialului popular românesc dela simplele coruri școlare, până la prelucrările cele mai superioare muzicale.

La fel în învățământ sunt multe cărți bune de cântece dintre care citez pe a D-lui G. Breazul, profesor de Enciclopedia Muzicii la Academia Regală de muzică din București.

Cartea se înalță peste nivelul obișnuit, rămânând însă și mult mai limpede. Un gând entusiast

a cuprins o grupare nouă a materiei. Pentru întâia oară muzica românească își capătă rol de frunte în ora pe care o avea în programele culturii. E talmăcită și exemplificabilă fiecare ramură — doina, hora, bocet — și ilustrațiile atrăgătoare desăvârșesc desfășurarea dornicilor de învățatură.

„Suntem în fața unei inițiative care deschide zări noi. Biata oră de muzică simt cum crește spre a fi cândva ora datinei apropiind și dansul și teatrul școlar cu mai mult decât vicleimi și irozi, mergând până la poarta de aur deschisă de Vasile Axandri.

Iar când toate sărbătorile românești cu inspirație de artă vor fi prevăzute după o carte menită să crească spre a cuprinde seceriș, semănat, sădire de pomi și toată munca nedespărțită de cântec și joc, — „atunci se va împlini acea dorință de însuflețire și sfințire a traiului nostru” — (Adrian Maniu)

MIARED

CRONICA MĂRUNTĂ

Reviste

■ *Sociologie Românească*, este revista unde se desbat în mod documentat toate aspectele autohtone și unde se caută scânteia premergătoare oceanului de lumină, în care vor fi scăldate satele românești de mâine. Din sumarul numărului din Aprilie Iunie 1938, desprindem interesante studii semnate de Domnii: D. Gusti, H. H. Stahl, C. Noe, Paul Sterian; cercetări datorite colaboratorilor Fl. Florescu, Marin Cernea, Mihail Beloiu, V. Trifa, C. Pătru, Ștefan Popescu. Contribuții interesante mai aduc Domnii: Luca Dănilă, Nistor Cotul, Em. Bucuța, Dr. Sabin Mănuilă, Ion Conea și Anton Golopenția. Problema Moșilor are în revistă o secțiune importantă și sperăm că ea își va găsi aci o amploare, din care să rezulte și soluțiile de mult așteptate. D-l Profesor D. Gusti se poate mândri că a dat țării o tribună de cea mai mare actualitate pusă în slujba binelui obștesc.

■ *Revista Fundațiilor Regale*. Anul V No. 9 1 Sep. 1938. Aduce acelaș material bogat și variat, cu care ne-a obicinuit de mult. În acest număr Dl. N. Iorga semnează interesante „instantanee venețiene”; Dl. Gabriel Marcel scrie despre: Apartenență și disponibilitate. O revelație este Ștefana Velisar în „Cloșca cu pui”. Dl. Iulian Vesper publică un fragment din romanul *Primăvara în Țara Fagilor*. Versuri semnează: Al. Phillipide, Eug. Jebeleanu, iar Dl. Laurențiu Tomoiagă traduce în germană *Scrisoarea I-a* a lui Eminescu. În restul numărului, cronici substanțiale. Cel mai mare merit al acestei reviste, este că a înțeles importanța încurajării tinerelor talente cari îi bat la poartă.

■ *Sfarmă Piatră*, rămâne aceiaș apariție basmică desprinsă din mediul mioritic să fulgere spadă de lumină în calea istoriei. Induioșetor până la lacrimi este articolul lui Pan. M. Vizirescu din numărul dela 1 Sept. În acelaș număr semnează: Al. Gregorian, Ovidiu Papadina, Vladimir Dogaru, Oprescu Spineni, Petre Paulescu și Vintilă Horia. Versuri frumoase scriu Domnii: I. Țolescu-Văleni și George Ionașcu. Reluându-și apariția săptămânală „Sfarmă Piatră” umple un gol ce se făcea simțit în publicistica cinstită și românească a acestei țări.

■ **Vreamea.** Tot mai substanțială și mai interesantă vrea și trebuie să compenseze deficiența unui trecut, umbrat de prezența lui F. Aderca și Geo-Bogza. Remarcăm judicioasele articole de politică externă și informație generală, necesare profanilor ca și inițiaților.

Colaborări prețioase fac din foaia fraților Do-nești o revistă potrivită marilor straturi de cetitori dornici de literatură bună. În ultimul număr găsim pe D-nii: Vladimir Donescu, Horia Stamat, Părintele Cristofor Dancu, R. Peretz, C. Delaturtucaia, Alice Gabrielescu, Pompiliu Constantinescu etc...

■ „Adevărul literar“ reorganizat. Presimțindu-și moartea — de care nu va scăpa totuși, „Ad. lit.“ a anunțat o reorganizare.

Reorganizare pe ici, pe colo, dar prin părțile esențiale, tot vechea poveste vorba marelui Ion Luca. Colaborarea D-lui Ionel Teodoreanu, nu ajunge a schimba soarta revistei. E singurul articol și singurul nume, demn de relevat. Incolo proză și anecdote fără duh, se'nțelege! Poezie inexistentă. Sfătuim pe Dl. Sevastos să intuiască ritmul vremii, sau să se lase băgubaș.

■ **R. Dornici**, iscusitul traducător din limba rusă ne-a dăruit în „Manual pentru leneși“, adevărate clipe de recreație Avercenco are un traducător bun.

■ **Mircea Streinul**, scrie mult și felurit, dar un control mai riguros, îi este necesar. Ne gândim la „Aventura Domnișoarei Zenobia Magheru“.

■ **Petre Paulescu**, în „Cuib și sbor“ planează pe aripi bine înfipte în azurul unor ani norocoși. Pe cândzidirea cuibului maturității unui talent prodigios?

■ **Ion Șugariu**: „Trecere prin alba poartă“ și în acelaș timp trecerea către un ogor plin de mireisme, pe care nu ne îndoim că-l va lucra cu măestrie.

V. O. S.

● Victor Papilian

s'a ridicat pe culmea de glorie a marilor peisagisti ai stărilor sufletești, imbinând în culorile cele mai clare subtilitatea realității prin viața sa de mare artist.

Ultima carte „Vecinul“ îl așează după cum pe drept cuvânt spune dl Nichifor Crainic „în fruntea nuvelistilor contemporani“.

● Ion Chinezu

Din avântul sufletului său înalt pe care l-a pus în slujba primăverii literaturii de valoare, a reușit să infiripeze prin revista „Gând Românesc“ lumina unui curent trainic ce se resimte adânc în inima Ardealului.

Adevărată operă românească.

● Teodor Murășanu

Poet în adevăratul înțeles al cuvântului a publicat de curând în editura Miron Neagu volumul de poeme „Lilioara“ asupra căruia vom reveni pe larg într'o cronică viitoare.

● Virgil Treboniu

publică în colecția „Adonis“: „Mătrăgună“; „Cloșca cu puii de aur“; „Pygmalion“; „Har“; „Heruvim launtric“. Vom reveni.

● E. Ar. Zaharia

publică extrasul din revista „Țara Bârsei“: Artur Gorovei.

Pe poetul E. Ar. Zaharia îl apreciem mult ca pe unul din tinerii talentați ce se afirmă din moment în moment. Extrasul de mai sus pe care ni-l trimite, din lipsă de spațiu îl vom releva într'un număr apropiat.

● „Literatura“

Revista d-lui Iordache Răducu aduce colaborările demne ale d-lor: N. Crevedia, Virgil Carianopol, Ovid Caledoni, N. Ladmiss-Andrescu, I. Calboreanu, I. O. Suceveanu, Mihail Straje, A. Zed și Iordache Răducu. Pe lângă omagiul pe care-l aducem acestei reviste pentru conținut și formă, îi transmitem admirația noastră pentru puterea de sacrificiu cu care caută să afirme sufletul românesc.

● „Toamna“

văzută de: Paul Bărbulescu, Ion Horia Munteanu, C. Pârlea, Stelian Popescu-Segarcea, Mircea Papadopol, Cristian Sârbu, Virgil Treboniu, este o antologie frumoasă despre care vom scri într'un număr viitor.

● „Luceafărul“

Frumoasa revistă a d-lui George Radomir sub noua formă merită într'adevăr locul pe care și-l alege printre publicațiile românești bune.

Colaborări: George Radomir, Emil Vora, C. Pârlea, Ion Țolescu-Văleni, George Lotru, George Manovici, Dimitrie Scheianul, Zaharia Buruiiană, Virgil Treboniu, I. A. Munteanu, Horia Șoimaru, Ion Horia Munteanu etc.

● „Inoirea“

Publică poezii bune de: Const. Virgil Gheorghiu, Gherghinescu Vania, Petre Paulescu, C. Pârlea, Marcel Olinescu, Aurel Fediuc.

Deasemeni proză: Tiberiu Vuia și Petre Pascu care în întorsături abile de stil desprinde din viața culturală contururi de portrete și peisagii vii.

I. Ț. V.

POȘTA REDACȚIEI

Nanu Mainescu — Mai trimiteți.

Corneliu Grabinschi — „Răvaș la 'ntors“ credem că este un început.

C. Cobotaru — Așa de simple că n'alice înțelege. Probabil sunteți prea adânc. Revizuiți-vă scrisul chiar dacă îl credeți perfect. „Țării mele“ promite însă.

Ion Potopin — Ne place cum scrieți. Mai trimiteți.

Mihail Pădure — Știți povestea lui Eremia?

Coriolan Bărbat — Se vor publica. Mai trimiteți.

Ion I. Porumb — Mai încercați. Însă nu versuri.

Nour Pir — „Departa se auzeau bubuiturile tunurilor, răpăitul mitralierelor, zumzetul avioanelor și șueratul șrapnelor“. Repetând acest citat de vre-o 20 ori, ajungem să infiripăm schița d-tale de o pagină. De ce ne dați o pedeapsă atât de puerilă?

Chiriță Gheorghe — Ai suflet... Cultivă-l.

P. Vintilă — „Nocturnă“. Se va publica.

I. Ț. V.

Am primit la redacție:

Cărți:

- Ion Șugariu* : Trecere prin Alba Poartă
Ed. Pavel Suru, București.
- Toamna* : Colecția Adonis.
- Virgil Treboniu* : Mătrăgună, Adonis.
Cloșca cu pui de aur, Adonis.
Pygmalion, Adonis.
Har, Adonis.
Heruvim lăuntric. Adonis.
- Ț. Ar. Zaharia* : Artur Gorovei, Extras din revista
„Țara Bârsei“, Brașov 1938.
- M. D. Stamate* : Inscricții pe frontispiciul unui se-
col (Esseuri), Moartea locotenentului
Fulga (Roman), Virtuți strămoșești
(Roman).
- G. Tutoveanu* : Sonete, Ed. „Bucovina“, I. E. Toruțiu
București.

Reviste:

- Literatura* : An. I. No. 7, 1938 București.
- Innoirea* : 1 Sept. 1938, Arad.
- Luceafarul* : An. II. No. 10, București.
- Luminatorii* : An. II. No. 15, Iași.
- Ziarul Drapelul* : Arad.

EXEM-
PLARUL
LEI 6

MUNȚII APUSENI

REVISTĂ LITERARĂ LUNARĂ

EXEM-
PLARUL
LEI 6

ADREȘA ADMINISTRAȚIEI: C. SUCIU, ALBA-IULIA PIAȚA MIHAI VITEAZUL No. 28

ABONAMENTE PE 1 AN:

PARTICULARI	Lei 200—
ELEVI ȘI STUDENȚI	Lei 100—
INSTITUȚII	LEI 1000—

DIRECTOR RESPONSABIL: Dr. ION CODREA

EXEM-
PLARUL
LEI 6

MUNȚII APUSENI

REVISTĂ LITERARA LUNARA

EXEM-
PLARUL
LEI 6